

ARBETSMILJÖ

FONDENS

SAMMANFATTNINGAR

1207

Hur förstås varningssymboler och risk/ skyddsfraser?

Plast- och Kemikalieleverantörers Förening – PKL – har tillsammans med Svenska Arbetsgivareföreningens Allmänna Grupp och Svenska Fabriksarbetareförbundet genomfört pilotstudien.

För innehållet i sammanfattningen svarar Stieg Edlund, Plast- och kemikalieleverantörers Förening, PKL, Box 5512, 114 85 Stockholm, 08-663 52 80.

Pnr 87-0252 Kemiska problemområden, allmänt (10)

September 1988

Bakgrund

1986 trädde nya regler för klassificering och märkning av kemiska produkter i kraft i Sverige. Reglerna, som utarbetats av dåvarande Produktkontrollnämnden, i samarbete med Sprängämnesinspektionen finns publicerade i Statens Naturvårdsverks Författningssamling, SNFS 1985:1 PK 26 och Sprängämnesinspektionens kungörelse, SIND-FS 1983: 6.

Klassificerings- och märkningssystemet bygger på ett system som tidigare införts i EG och är baserat på sex skilda varningssymboler, som skall kombineras med olika standardiserade risk- och skyddsfraser.

Problemställning

För att uppnå en säker hantering av kemiska produkter från hälso- och miljösynpunkt är det viktigt att de som hanterar sådana produkter får bra information om risker och lämpliga skyddsåtgärder. Den primära informationen ges via produktmärkningen och det är viktigt att denna ger riktig information och uppmärksammas och förstås på ett riktigt sätt.

Kunskapsläget

Trots att de symboler och risk/skyddsfraser som används varit i bruk i Europa och Nor-

den under flera år har inte några större systematiska undersökningar gjorts för att ta reda på hur varningsmärkning praktiskt fungerar. En studie i Danmark visar att av en slumpmässigt utvald grupp ur befolkningen förstod endast 2 procent alla farosymbolernas betydelse.

Det kan också konstateras att kunskaperna internationellt om hur en bra varningsmärkning skall utformas inte är särskilt väl underbyggda. Här erfordras mer forskningsarbete.

Syfte

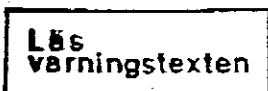
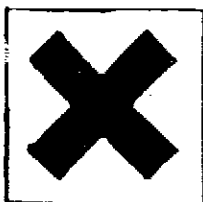
Syftet med pilotundersökningen har varit att medelst djupintervjuer genomföra en probleminventering rörande rådande kunskaper och attityder till märkningssystemet.

Målgrupp

Målgruppen för studien har varit "mannen på golvet" där även skyddsombud som står nära produktionsprocessen ingått.

Ingående varningsmärken

I undersökningen har följande varningsmärken ingått.

Dessutom har en "utomstående" symbol – Brandredskap (utan text) – införts som referenssymbol.

I studien har ingått nio stycken företag som hanterar kemiska produkter. De intervjuade företagen har varit lokaliserade till Stor-Stockholm, södra och mellersta Sverige. Totalt har ett hundratal intervjuer gjorts.

Resultat

Ett sammandrag av intervjuerna för de olika symbolerna ser ut enligt följande:

Dödskallen

Denna symbol uppfattas riktigt av de intervjuade. Man upplever symbolen som utmärkt, bra och tydlig samt kan ej missuppfattas. Men det framgår att den ibland missbrukas och sätts på sådana ämnen som inte är eller åtminstone inte upplevs som farliga/giftiga. Man anser vidare att den kunde kompletteras med anvisningar om vad man bör använda som skydd. Tex glasögon, handskar, munskydd etc.

Andreaskorset

Denna symbol har man minst kännedom om. Man uppfattar den i vissa fall som vådligt, men även järnvägs-, och vägkorsning har varit på förslag. Symbolen är inte skrämmande och uppfattas inte heller alltid som en varning.

Man hänvisar i många fall till vad man kallar "recept", vilket är en slags handhavandeföreskrift som brukas internt inom arbetsplatsen. Även uttryck som anslags-tavla, vilket har samma innebörd, används.

Frätande

Denna symbol uppfattas som frätande av dem som sett den förut, medan det är mycket sällsynt hos dem som ej sett den tidigare. Man upplever inte att delar av symbolen skall föreställa en hand och man tror att det har med eld att göra. Träbiten "eller vad det skall föreställa" tror man också håller på att fatta eld. Oavsett om man känner till symbolen eller inte så jämför man ofta med transportsymbolen som man uppfattar som mer tydlig i sitt utförande. De som känner

till symbolen är försiktiga, skyddar först och främst ögonen och använder nästan undantagslöst handskar.

Flamman och Brandfarligt

Då dessa två begrepp oftast behandlas som likvärdiga eller åtminstone sätts i relation till varandra, så avges här ett allmänt omdöme som behandlar båda symbolerna.

De flesta ser att det är en flamma men det finns även de som uppfattar den som en buske. Man säger att den står för "brandfarligt" och ytterst få uppfattar den som farligare än "brandfarligt". En del önskar att flamman kombineras med texten brandfarligt. Missbruk förekommer anses det av några: "Vissa märkta ämnen brinner inte även om man tänder på dem" – är en kommentar som förekommer.

Läs Varningstexten

Den här typen av märkning är synnerligen svår att mäta uppfattningar om i en sådan här relativt liten pilotundersökning, då respondenternas svar är beroende på om de verkligen läst innehållet eller ej. Med detta lilla underlag kan dock konstateras att:

Cirka hälften säger sig läsa texten, den andra hälften gör det inte. Man vill ha klara, korta och koncisa formuleringar, inget finstilt. Konkret uppmaning vad man skall göra, använda handskar glasögon etc.

Slutsatser

Avsikten med den genomförda pilotstudien är att få belyst hur målgruppens kunskaper och attityder till varningsmärkning förhåller sig. Hade svaren blivit likartade hade man kunnat förutsätta att en mätning även i en fullskaleundersökning endast skulle bekräfta pilotstudiens resultat.

I studien visade det sig dock, som framgår av tidigare redovisat sammandrag, att svaren fördelar sig mycket olika.

Resultaten från denna provundersökning är att vi fått bekräftat att våra kunskaper om hur målgrupperna uppfattar märkningen är mycket dålig. Målgruppens kunskaper och attityder till märkningen är inte så god som vi skulle anse önskvärt. Det finns helt uppenbart en risk att kunskaperna och attityderna till vissa delar missar målet och – vad värre är – även skapar förvirring.

Eftersom målet med studien är att få kunskap om vilka brister som föreligger och hur dessa brister skall åtgärdas bör denna nu genomförda pilotstudien följas upp av en stor studie där vi på ett väsentligt större material mäter kunskaper och attityder.

Rapporten

Hur förstås varningssymboler (20 sid) kan beställas från PKL, Box 5512, 114 85 Stockholm, 08-663 52 80.

Arbetsmiljööfonden

Box 1122, 111 81 Stockholm
Tel 08-796 47 00 (vx)